

Nr 39

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 3 april 1959 dagtecknad proposition, nr 135, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden, inhämtat riksdagens yttrande över följande

Förslag

till

Förordning

med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

I fråga om offentlig förevisning av biograffilm (biografföreställning) skall, utöver vad eljest finnes föreskrivet, gälla vad nedan stadgas.

2 §.

Vid biografföreställning må ej förevisas film, som icke dessförinnan godkänts av statens biografbyrå.

Till biografbyrån skall som rådgivande organ vara knutet ett granskningsråd (statens filmgranskningsråd). Angående dess verksamhet är särskilt stadgat.

3 §.

1 mom. Biografbyrån må ej godkänna film eller del av film, vars förevisande på grund av det sätt, varpå händelserna skildras, och det sammanhang, vari de förekomma, kan verka förråande eller skadligt upphetsande eller förleda till brott.

Ej heller må film eller del av film godkännas, om dess förevisande kan anses olämpligt med hänsyn till rikets förhållande till främmande makt eller kan lända till upplysning om förhållanden, vilkas uppenbarande kan medföra men för försvaret eller eljest för rikets säkerhet.

Biografbyrån äger även i annat fall än i första och andra styckena är stadgat vägra godkänna film eller del av film, om biografbyrån finner förevisandet därav uppenbarligen strida mot allmän lag.

2 mom. Film eller del av film må ej godkännas till förevisning för barn under elva år eller för barn, som fyllt elva men ej femton år, i den mån den kan vålla barn i sådan åldersgrupp psykisk skada.

3 mom. Biografbyrån må ej vägra godkänna film på andra grunder än i denna paragraf är stadgat.

4 §.

1 mom. Barn under femton år må ej lämnas tillträde till biografföreställning, där förevisning äger rum av annan film än sådan som biografbyrån godkänt för den åldersgrupp barnet tillhör.

Genom tydliga anslag skall utmärkas, i vad mån barn äga tillträde till biografföreställning.

2 mom. Barn under femton år, som ej åtföljes av målsman eller annan till mogen ålder kommen person, må icke lämnas tillträde till biografföreställning, som avslutas senare än klockan 22.

5 §.

Den som vill påkalla granskning av film skall göra skriftlig anmälan där- om till biografbyrån. I anmälan skola, där så kan ske, filmens längd och produktionsfirma angivas. Uppgift skall vidare lämnas, huruvida filmen önskas tillåten även för barn under elva år eller för barn, som fyllt elva men ej femton år.

Anmälan skall vara åtföljd av fullständig förteckning över de texter, med vilka filmen är avsedd att förevisas, ävensom av en redogörelse för filmens innehåll. Från tillämpningen av denna bestämmelse kan biografbyrån i särskilda fall medgiva befrielse.

Angående avgift för granskning av film är särskilt stadgat.

6 §.

1 mom. Har film i sin helhet förbjudits för offentlig förevisning, skall biografbyrån meddela skriftligt bevis därom (förbudskort).

Har film helt eller delvis godkänts, skall den av biografbyrån förses med en med registreringsnummer försedd stämpel, varjämte ett med samma registreringsnummer försett bevis (tillståndskort) skall utfärdas. I beviset skall meddelas:

- 1) namnet på den firma, från vilken filmen utgått, därest detta är känt,
- 2) kortfattad beskrivning av filmen samt, om viss del av densamma uteslutits, särskild beskrivning å den uteslutna delen,
- 3) uppgift om filmens längd vid granskningen och dess längd, sedan del av filmen eventuellt uteslutits, samt
- 4) uppgift, huruvida filmen blivit godkänd eller icke till förevisning vid föreställning, till vilken barn under elva år eller barn, som fyllt elva men ej femton år, äga tillträde.

Tillståndskort skall vid anfordran tillhandahållas polismyndighet och polisman.

Angående stämpelbeläggning av bevis, som i denna paragraf avses, stadgas i stämpelförordningen.

2 mom. Har ur film uteslutits del, som berör försvaret eller eljest rikets säkerhet vidkommande förhållanden, skall biografbyrån överlämna denna del till chefen för försvarsstaben mot kvitto. Sådan filmdel må utlämnas endast med dennes medgivande och må enligt hans beprövande förstöras, sedan två år förflutit från filmens överlämnande. Om så kan ske, skall vad nu sagts tillämpas jämväl å motsvarande del av filmnegativet.

3 mom. Del, som uteslutes ur annan film än i 2 mom. sägs, tages, om så kan ske, i förvar av biografbyrån men återlämnas mot återställande av tillståndsbeviset och den filmen åsatta registreringsnummerstämpeln. Sådant återlämnande må dock ej påfordras, sedan två år förflutit från bevisets utfärdande. Efter nämnda tid må filmdelen förstöras efter biografbyråns beprövande.

7 §.

Angående besvär över biografbyråns beslut gäller vad därom stadgas i den för biografbyrån gällande instruktionen.

8 §.

Bryter någon uppsåtligen eller av oaktsamhet, som ej är att anse som ringa, mot föreskrifterna i 2 eller 4 §, straffes med dagsböter.

9 §.

Vad i denna förordning är stadgat gäller ej för det fall, att film, som icke berör försvaret eller eljest rikets säkerhet vidkommande förhållanden, förevisas i samband med undervisningen vid läroanstalt; ej heller i andra fall då Konungen på ansökan meddelar befrielse från förordningens tillämpning.

Utan hinder av vad i 2 § sägs må film, som troget skildrar nyligen inom riket inträffade händelser men ej berör försvaret eller eljest rikets säkerhet vidkommande förhållanden och ej heller upptagits från luften, förevisas under en tid av högst tio dagar efter de skildrade händelserna, om den för sådant ändamål godkänts, i stad med poliskammare av denna samt eljest av polischefen i orten.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1960, då förordningen den 22 juni 1911 (nr 71 s. 1) angående biografföreställningar skall upphöra att gälla.

Redan före den nya förordningens ikraftträdande må film, med tillämpning av de nya bestämmelserna, godkännas till förevisning efter ikraftträdandet.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande *motioner*, nämligen

den i anledning av propositionen väckta motionen nr 579 i andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Hagberg* samt

den fristående motionen nr 134 i andra kammaren av herr *Gustafsson* i Borås m. fl.

I *motionen II: 134* har yrkats, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

1. att dubbla åldersgränser införes eller upptages till ny prövning — förslagsvis åldrarna 12 och 16 — för barns beivrande av offentlig filmföreställning, samt
2. att barn under 7 år, som ännu inte börjat skolan, förbjudes tillträde till offentlig biografföreställning, såvida de inte åtföljes av vuxen person, och att författningsbestämmelser utfärdas härom».

I *motionen II: 579* har hemställts,

»att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om införande av ytterligare en åldersgräns vid 11 år för tillträde till biografföreställningar,

att Kungl. Maj:ts förslag till Förordning med särskilda bestämmelser om biografföreställningar m. m. omarbetas i enlighet härmed samt

att riksdagen i överensstämmelse med sådant beslut måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag, framfört i statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, punkt 296 och i föreliggande proposition nr 135, om avlöningsanslag till ytterligare en fast anställd censor vid biografbyrån».

Beträffande innehållet i propositionen och motionerna får utskottet, i den mån redogörelse härför icke lämnas i det följande, hänvisa till desamma.

Inledning

Statlig filmcensur infördes i Sverige år 1911. Bestämmelser i ämnet upptogs i förordningen den 22 juni 1911 (nr 71 s. 1) angående biografföreställningar — i det följande kallad *biografförordningen*. Normerna för filmgranskning blev i stort sett orubbade ända till år 1954, då en väsentlig modernisering och rationalisering genomfördes. Sålunda omarbetades då

bland annat de bestämmelser som reglerade förutsättningarna för filmcensurans ingripanden av mentalhygieniska och social-etiska skäl. Ytterligare ändringar i biografförordningen gjordes år 1956 som en direkt följd av tillkomsten av den nya allmänna ordningsstadgan. Ändringarna innebar i huvudsak att vissa särbestämmelser om tillstånd och andra liknande förhållanden, som ägde samband med biografföreställningar såsom offentliga tillställningar, upphävdes och ersattes med den nya ordningsstadgans allmänna föreskrifter i ämnet. I sin gällande lydelse upptar biografförordningen bestämmelser om vilka filmer som får visas, om granskning av filmer och om barns tillträde till biografföreställning.

Av förarbetena till biografförordningen framgår, att ett av huvudsyftena med censurans införande var att skydda barn från riskerna av skadliga upplevelser och påverkningar. I enlighet härmed stadgades i biografförordningen ursprungligen att sådana biografbilder icke fick godkännas till visning för barn som var ägnade att »skadligt uppjaga barns fantasi eller eljest menligt inverka på deras andliga utveckling eller hälsa». Efter den år 1954 företagna revisionen av biografförordningen lyder ifrågavarande författningsrum sålunda: »Till förevisning för barn under 15 år må ej godkännas film eller del av film, som kan vålla barn i nämnda ålder psykisk skada.» Denna bestämmelse kompletteras av ett stadgande, att barn under 15 år ej får lämnas tillträde till biografföreställning, där förevisning äger rum av annan film än sådan som blivit av statens biografbyrå godkänd till förevisning jämväl för barn. Den som bryter mot denna föreskrift skall enligt förordningen straffas med dagsböter.

Bestämmelserna i biografförordningen kompletteras med avseende å filmgranskningen av instruktionen den 4 oktober 1929 (nr 306) för statens biografbyrå. Enligt instruktionen utgöres biografbyrån av en direktör och chef, tillika filmcensor, samt två filmcensorer ävensom — till det antal Kungl. Maj:t prövar erforderligt — suppleanter för filmcensorer samt extra filmcensorer och suppleanter för dessa. Till biografbyrån är sedan år 1954 såsom rådgivande organ knutet ett filmgranskningsråd. Enligt instruktionen har biografbyrån att inhämta filmgranskningsrådets åsikt, då vid granskning av viss film uppkommit fråga om att helt förbjuda densamma för offentlig förevisning eller att vidtaga annan censuratgärd, som biografbyrån anser vara av normerande betydelse för granskningsverksamhetens utövande eller eljest finner vara särskilt tveksam.

För verkställd filmgranskning utgår ersättning i form av granskningsavgift och stämpelavgift, den förra efter en i instruktionen bestämd taxa.

I den proposition som låg till grund för 1954 års revision av biografförordningen föreslogs i fråga om barnstillåten och barnförbjuden film, att vid sidan av 15-årsgränsen skulle införas en ny lägre gräns vid 11 år. Samtidigt föreslogs att biografbyrån skulle förstärkas med en fjärde filmcensor med viss kompetens. I dessa delar vann propositionen ej riksdagens bifall.

I en den 25 september 1958 dagtecknad framställning har *statens biografbyrå* framlagt förslag till ändrade bestämmelser angående villkoren för barns tillträde till offentliga biografföreställningar, innebärande att dubbla åldersgränser skulle införas. Huvudsyftet med framställningen är att åstadkomma en omprövning av 1954 års beslut. Därjämte har biografbyrån, dock utan att framställa något direkt yrkande, hemställt om nya överväganden beträffande ytterligare en fråga som år 1954 var föremål för statsmakternas prövning, nämligen frågan om ett förbud för barn under sju år att besöka biografföreställning utan vuxens sällskap.

Över biografbyråns framställning, som är dagtecknad den 25 september 1958, har efter remiss yttranden avgivits av *skolöverstyrelsen*, *medicinalstyrelsen*, som bifogat yttrande från medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn Ahnsjö, *socialstyrelsen*, *överståthållarämbetet*, efter hörande av poliskammaren och barnavårdsnämnden i Stockholm, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, efter hörande av poliskammaren och barnavårdsnämnden i Göteborg, *länsstyrelsen i Västernorrlands län* — som överlämnat yttranden av stadsfullmäktige, drätselkammaren, poliskammaren och barnavårdsnämnden i Sundsvall, barnavårdsnämnden i Örnsköldsvik, förste provinsialläkaren i länet och statens socialvårdskonsulent i tolfte distriktet — samt *barnfilmkommittén*.

Därjämte har yttranden avgivits av *Målsmännens riksförbund*, *Svenska föreningen för psykisk hälsovård*, *Svenska barnpsykiatriska föreningen*, *Sveriges filmuthyresförening*, *Sveriges biografägareförbund*, *Svenska film- och biografföreningen*, *Folketshusföreningarnas riksorganisation*, *Våra gårdar*, *riksföreningen för nykterhetsrörelsens allmänna samlingslokaler*, *Landsorganisationen i Sverige* — som överlämnat yttrande av Svenska musikerförbundet såsom fackorganisation för biografanställda — samt *Sveriges radio aktiebolag*.

Frågans tidigare behandling

Beträffande vad som förekommit i denna fråga före det 1949 års filmkommitté avlämnade sitt nedan refererade betänkande får utskottet hänvisa till s. 7 i propositionen.

1949 års filmkommitté påpekade i sitt betänkande om filmcensuren (SOU 1951: 16), att det i praktiken visat sig svårt och föga ändamålsenligt att fasthålla en enda barngräns vid 15 år, eftersom barn under denna ålder reagerade helt olika vid olika åldrar för samma film. På grund därav föreslog kommittén införandet av ytterligare en barngräns, satt vid 11 år, samt i anslutning härtill en höjning av den nuvarande gränsen till 16 år. Ett inom kommittén diskuterat förbud för barn under 6 eller 7 år att besöka biografföreställningar ansågs däremot opåkallat, när kommittén utgick från att ge-

nomförandet av en lägre barngräns vid 11 år skulle leda till en stark gallring av de filmer som begärdes godkända för barn under denna ålder.

Filmkommitténs förslag om två åldersgränser vann instämmanden i det övervägande antalet avgivna *remissyttranden* (däribland av biografbyrån, medicinalstyrelsen, skolöverstyrelsen, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Målsmännens riksförbund och Kooperativa kvinnogillesförbundet samt filmfackorganisationer på producent-, uthyrar- och biografägaresidan). Kommittéförslaget stöddes också i princip av *Kungl. Maj:t*, som i propositionen nr 116 till 1954 års riksdag uttalade sig dels för bibehållandet av en övre gräns vid 15 år, dels för införandet av en lägre gräns vid 11 år. Som skäl för ett bibehållande av 15-årsgränsen anförde föredragande departementschefen, statsrådet Persson, bland annat följande.

Denna gräns har gällt under hela tiden från biografförordningens tillkomst år 1911. En höjning av denna skulle säkerligen få till följd, att de unga i ökad utsträckning sökte komma in på barnförbjudna föreställningar. Vid höjning av gränsen med ett år skulle för övrigt biografpersonalens kontrollsvårigheter sannolikt öka. Ur principiell synpunkt synes mig vidare den övre gränsen böra avpassas så att till »barn» hänföres den grupp av minderåriga som icke uppnått eller någorlunda genomgått det fysiska och psykiska genombrott som kännetecknar pubertetens inträde. 15-årsgränsen torde i stort sett fylla detta krav. I sammanhanget vill jag också erinra om det ansvar i straffrättsligt hänseende som inträder vid fyllda 15 år.

Tanken på ett totalförbud för barn i förskoleåldern att bevista biograf-föreställningar avvisades av departementschefen, som ej heller ansåg sig kunna biträda ett inom 1949 års filmkommitté av ledamoten fru Wigforss reservationsvis framfört förslag om att barn under 7 år endast i sällskap med vuxen person skulle tillåtas besöka biograf-föreställningar.

Vid 1954 års riksdags behandling av propositionen nr 116 tillstyrktes *Kungl. Maj:ts* förslag om ytterligare en åldersgräns av statsutskottets majoritet (statsutskottets utlåtande nr 112, sid. 27—31), varemot en minoritet inom utskottet reserverade sig för avslag och bibehållande av gällande ordning. Enligt reservanternas mening hade utskottet bort i frågan uttala bland annat följande.

Angelägenheten att söka i möjligaste mån skydda barn och ungdom mot film, som för dem kan medföra psykisk skada, har gjort det nödvändigt att bestämma en gräns vid 15 år, under vilken ålder tillträde till vissa filmer är förbjudet. Mot bibehållandet av denna gräns har utskottet icke något att invända. Ostridigt är dock, att denna gräns i praktiken blivit mycket flytande på grund av svårigheten för biografpersonalen att bedöma barnens ålder och utöva en tillnärmelsevis effektiv kontroll av förbudets efterlevnad. Att ett införande av jämväl en lägre åldersgräns skulle komma att fresta de barn, som tidigare fått se all slags barntillåten film, till överträdelser av det nya förbudet får anses vara obestridligt. Samtidigt skulle biografpersonalens kontrollbesvär ytterligare öka. Föreskrifter, vilka med all sannolikhet kommer att leda till överträdelser, finner utskottet icke tillrädliga. Mot den

föreslagna kategoriklyvningen av barnen kan vidare anföras, att den kan medföra ekonomiska olägenheter för biografägare på de mindre tätorterna ute i landet; en strikt avgränsning av barnen i olika grupper måste nämligen på dessa orter antagas komma att minska publikunderlaget vid visandet av barn tillåten film. Följden kan bli, att barnen i stor utsträckning uteslutes från möjligheten att se film. En annan invändning är enligt utskottets mening, att en differentiering av barnpubliken gör det svårare för föräldrar med barn i olika åldersgrupper att tillsammans med barnen besöka en biografställning, liksom svårighet för gemensamma biografbesök även uppkommer för syskon i olika åldrar. Omotiverade synes ej heller de invändningar vara — vid kommittéförslagets remissbehandling framförda av biografägarförbundet och småskolläraryrkesförbundet — att ett genomförande av två åldersgränser skulle komma att ytterligare minska filmproducenternas villighet att satsa på produktion av barnfilm.

Första kammaren följde utskottsreservanternas avslagsyrkande, medan andra kammaren, dock först efter lottning, biträdde Kungl. Maj:ts förslag. Vid sedermera företagen gemensam votering — saken gällde även en anslagsfråga — avslogs förslaget med 201 röster mot 123.

I motionen II: 630 till 1956 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående förskolebarnens tillträde till biografier. I enlighet med allmänna beredningsutskottets förslag (utlåtande nr 8) föranledde motionen icke någon riksdagens åtgärd.

Biografbyråns framställning

Som argument för en omprövning av frågan om dubbla åldersgränser anför biografbyrån till en början, att 1954 års riksdags avvisande hållning till förslaget härom utlöst åtskilliga beklagande kommentarer från skol- och målsmannahåll och att en stark opinion till förmån för en sådan omprövning nu gör sig gällande inom organisationer och kretsar som företräder pedagogisk eller barnpsykologisk erfarenhet. Biografbyråns positiva inställning till kommittéförslaget i barngränsfrågan har — anför byrån — under tiden från förslagets debatterande våren 1954 förstärkts av erfarenheter från censureringen av vissa uppmärksammade filmer, som i sitt ursprungliga skick måst av biografbyrån barnförbjudas av hänsyn huvudsakligen till de yngsta barngrupperna (exempelvis äventyrsfilmen »En världsomsegling under havet» efter Jules Vernes roman och Disneys djurskildring »Perri»; i bägge fallen kunde filmerna barn tillåtas först efter väsentlig beskärning). Representativa företrädare för filmfackets organisationer på producent-, uthyrar- och biografägaresidan har vidare enligt byrån under senare år givit ett allt klarare uttryck för villighet att understödja en förnyad hemställan till statsmakterna om införandet av alternativa åldersgränser.

Biografbyrån återberopar vidare, att många länder utanför Sverige har alternativa åldersgränser. I anslutning härtill

lämnar biografbyrån en redogörelse, av vilken inhämtas, att åldersgrupperingar i någon form av biografernas barn- och ungdomspublik tillämpas i Finland, Nederländerna, Norge, Schweiz, Storbritannien, Västtyskland och Österrike ävensom i Argentina och Brasilien. Ett utdrag av biografbyråns framställning i denna del är såsom bilaga fogat vid propositionen.

En rad undersökningar i olika länder under senare år samt uttalanden vid internationella konferenser om problemet barn och film visar enligt biografbyrån på en alltmer utbredd opinion till förmån för en uppdelning av barnpubliken på biograferna i särskilda åldersgrupper. Klart uttalade önskemål i samma riktning har — framhåller biografbyrån — även gjorts i samband med internordiska konferenser och möten rörande åtgärder för ett nordiskt samarbete på barnfilmproduktionens område. Byrån erinrar i detta sammanhang bland annat om att enhetlig nordisk lagstiftning på området förordats av Nordiska rådet och att den på dess rekommendation bildade nordiska barnfilmnämnden — under hänvisning till den åldersgränsreform som genomförts i Norge 1955 — rekommenderat, att de nordiska länder som saknar dubbla åldersgränser skall införa ytterligare en gräns vid 12 år.

I anslutning härtil understryker biografbyrån, att erfarenheterna av den norska reformen varit goda. I sin framställning och bilagor till denna redovisar byrån material för att belysa verkningarna av de nya norska bestämmelserna, som trätt i kraft den 17 januari 1955 och som innebär åldersgränser vid 16 och 12 år samt förbud för barn under 7 år att gå på bio, om de ej börjat skolan. Beträffande innehållet i detta material får utskottet hänvisa till den redovisning därav, som finnes å s. 11 och 12 i propositionen.

Som ytterligare argument för en omprövning av frågan om en differentierad barnensur anför biografbyrån, att filmens utveckling till allt högre teknisk fulländning och därmed ökade verkningskraft är ägnad att medföra skärpt hänsynstagande till de mindre barnen och samtidigt ytterligare intrång i de mognare barnens berättigade intresse att få se för deras ålder passande film. Den internationella filmproduktionens tendens till hårdare inslag i filmerna gör — framhåller byrån vidare — att ett stort antal äventyrsfilmer, också sådana som har påtagliga konstnärliga, artistiska eller andra kvaliteter, måste förbehållas den vuxna publiken, så länge censurbestämmelserna inte utgår från mer än en enda barngrupp.

Fördelarna av en författningsändring anger byrån i första hand vara följande.

1) En differentierad barnensur ansluter sig till barnpsykologiska rön och erfarenheter om olika barnåldrars högst varierande känslighet och reaktioner inför film. En dylik differentiering skulle ge censuren större möjlighet

att tillgodose både äldre och yngre barns utveckling och behov. De större barnen skulle få fler filmer att välja på än nu, eftersom en del av den film som enligt nuvarande regler måste generellt barnförbjudas skulle kunna tillåtas för dem. Det kan förmodas därigenom bli något mindre frestande för de äldre barnen att söka lura sig in på de för en vuxen publik godkända filmerna. Samtidigt får censuren möjlighet att bereda de mindre barnen ett effektivare skydd mot skrämmande eller liknande olämplig film.

2) För ambitiösa föräldrar skulle tillkomsten av en mellangräns öka deras möjligheter att välja bioprogram lämpade för deras barns åldersutveckling.

3) När yngre och äldre barn icke längre måste samsas på bio vid alla de föreställningar till vilka nu barn under 15 år äger tillträde, kan man räkna med mindre störningar och stoj och därigenom bättre förutsättningar för barnen att få behållning av föreställningen.

4) Om barnen får »rätt film i rätt ålder», kan detta ha mycket att betyda för att bland dem skapa ett gediget filmintresse och därmed sådan glädje över god film som utgör grunden för ett sovrat filmval.

5) Även ur en mera speciell synpunkt är en differentierad barncensur av värde. I syfte att främja produktion och visning av god barnfilm har genom en från och med den 1 juli 1957 gällande ändring i nöjesskatteförordningen utrymme lämnats för nöjesskattebefrielse vid visning av film på barnmatiné eller vid filmföreläsning, som anordnas av organisation med uteslutande syfte att tillgodose behovet av filmföreläsningar, lämpade för barn. Förutsättning för dylik befrielse är att filmen före föreställningens hållande godkänns av Barnfilmkommitténs barnfilmjury (SFS 1957:126, 7 § jämförd med SFS 1957:125, 14 §). Med »god barnfilm» torde enligt förarbetena till författningsändringen i första hand ha avsetts film lämpad för barn under 11—12-årsåldern. Under tiden från ifrågavarande bestämmelses tillkomst har barnfilmjurnyn såsom nöjesskattebefriande godkänt ett ganska betydande antal filmer i normal- eller smalfilm, vilka bedömts som positivt lämpade för alla barn (under nuvarande 15-årsgräns) eller för barn inom särskilt angivna åldersgrupper (exempelvis genom åldersrekommendationer av typen »6—9 år», »7—10 år», »från 9 år» o. s. v.). Åldersrekommendationerna, som publiceras i filmlistor och i viss utsträckning genom s. k. filmrutor i tidningarna under biografssäsongen, torde vara till god vägledning för de föräldrar som är måna om sina telningsars filmval men är utan stöd av författningsbestämmelser icke förbindande för biografägarna. Med kännedom om flertalet föräldrars oförmåga eller bristande intresse att hålla uppsikt över barnens biobesök blir därför juryns åldersrekommendationer i viss mån illusoriska, eftersom biografägarna varken har legal skyldighet eller torde vilja underkasta sig besväret att från visningen utgallra barn i ålder under den som omfattas av rekommendationen. Införandet av differentierade regler skulle i detta avseende medföra en ändring till det bättre.

Biografbyrån bemöter härefter de invändningar som framkom i samband med 1954 års prövning av förslaget om dubbla åldersgränser.

Med avseende å invändningen, att införandet av en alternativ åldersgräns nedåt skulle öka biograffunktionärernas kontrollbesvär, anför biografbyrån.

Det skall inte förnekas, att införandet av ytterligare en gräns kan komma att medföra en viss ökning av redan nu föreliggande svårigheter att kontrollera iakttagandet av åldersspärr. Särskilt övergångstiden från det gamla till det nya systemet kan bli besvärlig. Man måste dock samtidigt komma ihåg, att det *aldrig* blir *mer än en* åldersgräns att hålla reda på vid varje film. De norska erfarenheter som här redovisats är goda, och man torde i Sverige liksom i Norge få lita på att biografvaktmästarna »efter bästa förstånd och samvete» söker följa de instruktioner angående kontrollens utövande som får förutsättas meddelade av biografdirektionerna. Om trots allt minderåriga förskaffar sig obehörigt tillträde till en föreställning och detta uppdagas vid poliskontroll, lärers ansvarspåföljd för biografägaren ej vara motiverad under annan förutsättning än att vederbörande barns storlek och utseende borde ha givit anledning till berättigad misstanke. Man lär väl även vara berättigad att säga, att det för syftet med åldersgrupperingarna betyder mindre, om en del fysiskt välutvecklade barn under tillträdesberättigande ålder skulle lyckas slinka in tillsammans med de äldre barnen. Anledning finns också att räkna med färre försök att överträda den lägre av åldersgränserna, eftersom föräldrarna bör ha större möjlighet att övervaka de mindre barnens biobesök än efter det att barnen nått längre upp i åren. Såsom förut framhållits får vidare det större utbudet av film för de äldre barnen förmodas minska deras frestelser att lura sig in på barnförbudna program. Över huvud taget bör kontrollens vanskligheter tillmätas mindre betydelse än vikten av att de mentalhygieniska hänsynen till den minderåriga biopubliken beaktas.

Beträffande invändningen att dubbla åldersgränser skulle minska möjligheterna för familjer och syskon att gemensamt gå på bio anför byrån.

Invändningen är riktig, såvitt angår föreställningar som skulle vara tillåtna endast för vuxna personer jämte barn i åldrar närmast under barnförbudsgränsen. Uteslutandet av mindre barn från sådana föreställningar tillgodoser dock det viktiga socialhygieniska behovet att skydda de minsta mot oroande filmpåverkan, en skyddsfunktion som ansvarsmedvetna föräldrar bör uppfatta som angelägen. Och även i fortsättningen kommer det att vara tillgång till film av beskaffenhet att kunna godkännas för *all* publik, både för barn och vuxna.

Invändningen att produktionen av barnfilm skulle avtaga om dubbla åldersgränser infördes bemöter biografbyrån på följande sätt.

Om någon svensk barnfilmproduktion kan man för närvarande sedan år tillbaka inte tala och den har för övrigt alltid varit av blygsam omfattning. År 1954 påvisades, att genomsnittligt sett under de då förflutna senaste femton åren hade inspelats högst en eller två svenska barnfilmer per år. Orsaken härtill är, att framställning av barnfilm är ekonomiskt synnerligen vanskliga företag. Enligt uppgift i det av 1949 års filmkommitté avgivna betänkandet om barn och film (SOU 1952: 51) har sådana barnfilmer som producerats med särskild tanke på de yngsta barngrupperna undantagslöst gått med förlust, medan barnfilmer som vänt sig till både barn och vuxna gett bättre resultat. En differentiering av de för barn tillåtna filmerna skulle därför knappast få annan följd för barnfilmproduktionens vidkommande än

att producenterna inriktade sig på att framställa god familjefilm, film som kan ses av alla. — — — En direkt på de mindre barnen inriktad produktion av barnfilm torde i fortsättningen — av nämnda produktionsekonomiska skäl — icke vara att förvänta under annan förutsättning än att barnfilmen stödes genom bidrag från det allmänna och/eller genom förmånen av generell nöjesskattebefrielse utan den begränsning beträffande filmförevisningens beskaffenhet (barnfilmmatinéer med reducerade biljettpriser, barnfilmklubbvisning) som nu gäller enligt 14 § andra stycket b) nöjesskatteförordningen.

Mot invändningen, att en differentiering av barnpubliken skulle medföra minskad publik vid visning av barntillåten film i mindre tätorter och i konsekvens därmed lända till försämring av berörda biografägares ekonomi, genmäler biografbyrån slutligen följande.

Biografbyråns praxis beträffande godkännande av film som barntillåten är sedan mer än ett decennium tillbaka, då barnpsykologiskt-mentalhygieniska bedömningsgrunder slog igenom i filmcensuren, så restriktiv, att det finns hållbar grund att tro, att utbudet av helt barntillåten film relativt sett inte kommer att bli mindre eller åtminstone mycket mindre än nu. I tillgången till film av typ att kunna visas för familjeauditorier torde därför ingen förändring inträda. Den enda mera påtagliga förändringen i förhållande till nuvarande situation är, att en del film, som enligt tidigare barn-censurpraxis skulle ha barnförbjudits, nu kan friges för de något mognare barnen i åren närmast åldersgränsen för barnförbjudet. Biografbyrån syftar då på en del äventyrs-, detektiv- och Vilda Västern-filmer av sobrare typ. Erfarenheten utvisar, att filmer i denna genre i stor utsträckning är attraktiva även på personer över 15 år långt upp i åren. Den norska censuren har under tiden för den nya censurgiven gjort den erfarenheten, att ungefär hälften av all film som icke blir tillåten för alla, har blivit helt barnförbjuden, medan den andra hälften vunnit godkännande som tillåten även för den äldre barngruppen. Om utvecklingen skulle bli densamma i Sverige, vilket inte är osannolikt, har biografbyrån svårt att förstå, att en åldersgruppering skulle för de mindre tätorternas biografier medföra några så ekonomiskt ogynnsamma verkningar.

Efter nu redovisade överväganden till förmån för en ändring av gällande bestämmelser upptar biografbyrån frågan om *vilka* åldersgränser som bör fastställas. Byrån förutskickar därvid, att genomförandet av en med de norska bestämmelserna i princip överensstämmande reform på området skulle innebära ett betydelsefullt steg såväl mot ett vidgat och underlättat samarbete mellan de nordiska filmcensurerna som för breddandet av marknaden för barnfilmproduktionen inom och mellan de nordiska länderna. Även om i allo överensstämmande åldersbestämmelser inte skulle kunna åvägabringas, får detta enligt byrån inte skymma blicken för den gynnsamma effekt som skulle uppnås redan genom en samfällid uppslutning kring *principen* om en differentierad censurbedömning av de för biografernas barnpublik ifrågakommande filmerna.

Som övre åldersgräns förordar biografbyrån den nuvarande

15-årsgränsen. Byrån uttalar därvid, att den skyddshänsyn som i Norge åberopats för valet av 16 år som övre gräns är starkt uppmärksammas av byrån och att en höjning av åldersgränsen därför skulle bli av föga betydelse i sak. Biografbyrån ansluter sig i övrigt till den motivering för 15-årsgränsens bibehållande som departementschefen anförde i 1954 års proposition. Byrån påpekar också, att en gräns vid 15 år i fråga om barns medverkan vid offentliga nöjeställningar uppställts i 21 § i den nya allmänna ordningsstadgan.

Vid sidan av 15-årsgränsen förordar biografbyrån en åldersgräns vid 11 år. Byrån anför därvid följande.

Vid sin prövning av frågan har biografbyrån funnit det spela mindre roll, om man verkställer den eftersträvade kategoriklyvningen vid 11 eller 12 år, såvida man inte hårt inriktar ansträngningarna på att få till stånd en med Norge enhetlig lagstiftning på området. Ur sistnämnda synpunkt vore visserligen fördelaktigt att sluta upp kring 12-årsgränsen. Accepteras biografbyråns förord för en övre gräns vid fyllda 15 år, synes det emellertid byrån som om 11-årsgränsen vore att föredraga, enär eljest gruppen mognare barn utan klar psykologisk motivering skulle bli begränsad till de tre årsgrupperna 12-, 13- och 14-åringar. Biografbyrån har därför funnit övervägande skäl tala för ett förordande av 11-årsgränsen vid sidan av den förut rekommenderade 15-årsgränsen.

Biografbyrån upptar också till diskussion frågan om förskolebarnens tillträde till offentliga biografreställningar samt anför därvid inledningsvis följande.

Man kan av flera skäl ifrågasätta lämpligheten av att barn i förskoleåldern går på bio. För de allra yngsta åldersgrupperna får man bland annat räkna med vissa infektionsrisker i biograflokaler, där ett stort antal barn är samlade. De små blir också snart trötta och har svårt att sitta stilla och koncentrera uppmärksamheten på filmbilderna under någon längre tid. Vidare är småbarnens bilduppfattning bristfällig. Ett barn på 3—4 år uppfattar inte handlingen på den vita duken, och man får nog generellt konstatera, att barn under skolåldern som regel inte är i stånd att följa handlingen i en längre film eller att förstå ens obetydligt komplicerade händelseförlopp. Detta betyder bland annat, att den skrämmande verkan av enskilda bilder i en film inte upphävs av lugnare scenföljder eller ett lyckligt slut på filmen. Av barnet under sex år uppfattas allt som rör sig på filmduken som en verklighet. Småbarnen kan därför ofta uppleva övergrepp, våld och grymhet mot någon av filmens agerande personer som ett hot mot dem själva. Den tecknade filmens groteska karikering av däri förekommande djur och människor i förening med denna filmarts högt uppdrivna bildrytm gör att man faktiskt måste av tanke på barnpubliken vara särskilt uppmärksam mot detta slag av film. Det råder inget tvivel om att många småbarn ofta upplever en stark ängslan under biografreställningar och kortare eller längre tid därefter kan plågas av nervösa symptom. Allmänt är man därför bland barnpsykologiskt orienterade personer ense om, att småbarnen som regel är bäst betjänta av att hållas borta från biograferna, tills de nått en sådan mognad att de kan ha positiv behållning av bioupplevelsen.

Biografbyrån erinrar om 1949 års filmkommittés överväganden i denna fråga och om det inom kommittén av ledamoten fru Wigforss reservationsvis framförda förslaget, att barn under sju år endast i sällskap med målsman eller till mogen ålder kommen person skulle få beredas tillträde till biograf-föreställning. Biografbyrån framhåller, att detta förslag vid remissbehandlingen av kommittébetänkandet fick instämmanden av sex lärarorganisationer liksom av Målsmännens riksförbund och Sveriges husmodersföreningars riksförbund, samt tillägger.

Även biografbyrån ställer sig positiv till en bestämmelse av sist angiven innebörd och vill utan att framställa något direkt yrkande hemställa att förslaget i fråga blir föremål för nya överväganden. Enär de positiva åtgärder, som 1949 års filmkommitté föreslog för att stimulera barnfilmproduktionen, i väsentlig mån uteblivit, har urvalet av för små barn lämplig film minskat i stället för att öka. Detta förhållande reducerar i motsvarande grad de invändningar som tidigare blivit resta mot ett förbud för barn under 7 år att utan vuxens sällskap gå på bio. Enligt biografbyråns mening är den ifrågasatta anordningen ägnad att i det långa loppet påverka föräldraopinionen och utveckla föräldrarnas insikter och ansvarskänsla på det viktiga område av barnens fritidssysselsättningar som biografbesöken utgör. En avgjord fördel därmed synes slutligen vara, att förskolebarnens biobesök måste antas komma att starkt minska.

Yttranden

Förslaget om att en ny åldersgräns vid 11 år skall införas vid sidan av den nuvarande 15-årsgränsen har vunnit instämmanden från det stora flertalet remissinstanser. Direkta avstyrkanden av förslaget föreligger endast i yttrandet från länsstyrelsen i Västernorrlands län och två av de sju yttranden som denna länsstyrelse överlämnat. I ett yttrande förordas, att 12 och 16 år väljes som åldersgränser. I några yttranden, avgivna av filmfackorganisationer, har man ställt sig mer eller mindre tveksam inför förslaget om två åldersgränser. Särskild uppmärksamhet har ägnats svårigheterna att kontrollera åldersgränsernas iakttagande. I samband därmed har man vidare, särskilt för det fall att förslaget om ytterligare en åldersgräns genomföres, påfordrat ändrade bestämmelser i fråga om påföljd för överträdelse mot förbudet att lämna minderåriga tillträde till barnförbjuden film. Därvid synes man allmänt ha förutsatt att bötesstraff för sådan överträdelse nu kan följa även om varken uppsåt eller oaktsamhet kan läggas någon för kontrollen ansvarig till last. På flera håll utgår man dessutom från att särskilt tillstånd kräves för att anordna biograf-föreställningar och att tillståndet kan indragas så snart en överträdelse av förbudet ifråga skett.

En närmare redovisning för innehållet i remissyttrandena i denna del finnes å s. 19—23 i propositionen, vartill utskottet får hänvisa.

Flertalet remissinstanser, som berört frågan om förskolebarnens biobesök, har ställt sig positiva till det inom 1949 års filmkommitté av ledamoten fru Wigforss framförda och av biografbyrån nu aktualiserade förslaget om förbud för barn under sju år att utan vuxens sällskap gå på bio; och flera av dem har i motsats till biografbyrån framställt direkta yrkanden om en bestämmelse av sådan innebörd. Från några håll ifrågasättes dessutom ett totalt förbud. Ingen av filmfackorganisationerna har uttalat sig i frågan.

Beträffande det närmare innehållet i remissyttrandena i denna del får utskottet hänvisa till den redogörelse därför, som finnes å s. 23—25 i propositionen.

Departementschefen

Föredragande departementschefen, statsrådet Edenman, har anfört:

»En av den svenska filmcensurens huvuduppgifter har alltifrån dess tillkomst varit att skydda barn mot det skadliga inflytande som film kan utöva på minderåriga. I denna del har väl censurens berättigande heller aldrig på allvar ifrågasatts. Däremot har under årens lopp vid skilda tillfällen debatterats huruvida den nuvarande anordningen med en åldersgräns vid 15 år är den lämpligaste för att tillgodose det angivna syftet. Det förslag om införande av en åldersgräns vid 11 år vid sidan av 15-årsgränsen som Kungl. Maj:t år 1954 i proposition förelade riksdagen hade till syfte att ge de något äldre barnen tillfälle att se filmer som är lämpliga för dem men ej för de mindre barnen och att samtidigt bereda de senare ett effektivare skydd. De invändningar som fälde förslaget i riksdagen var i huvudsak att dubbla åldersgränser skulle öka biograffunktionärernas kontrollbesvär, minska möjligheterna till gemensamma biobesök för familjer och för syskon i olika åldrar, ogynnsamt påverka produktionen av barnfilm samt medföra minskad publik vid visning av barntillåten film i mindre tätorter.

Då biografbyrån nu framlagt samma förslag som 1954 års riksdag avvisade, har byrån bland annat framhållit, att en stark opinion för en omprövning av frågan om dubbla åldersgränser gjort sig gällande inom organisationer och kretsar, som företräder pedagogisk eller psykologisk sakkunskap. Den omfattande remissbehandlingen av byråns framställning har inte bara bekräftat vad byrån sålunda anfört utan också visat att förslaget stödes av en klar majoritet bland remissinstanserna över huvud. Detta förhållande liksom de argument som biografbyrån i övrigt anfört motiverar enligt min mening, att en omprövning av frågan nu sker.

Som jag nyss antydde torde enighet råda om nödvändigheten av att samhället genom särskilda anordningar garanterar urvalet av de filmer som får visas för barn. Inte heller torde någon vilja i och för sig bestrida önskvärd-

heten av att detta urval anpassas efter barnens olika utvecklingsstadier. En fullständig sådan anpassning är givetvis omöjlig redan på grund av att mognaden varierar hos olika barn i samma ålder, och uppenbarligen begränsar också praktiska hänsyn möjligheterna att i större utsträckning differentiera filmerna för olika åldersgrupper. Även från dessa utgångspunkter ter det sig emellertid med hänsyn till äldre och yngre barns olikartade reaktioner vid filmvisning högst otillfredsställande, att filmcensuren skall vara nödgad att tänka på de biografbesökande barnen som ett enda stort kollektiv. Följden härav blir — såsom biografbyrån visat med konkreta, utomordentligt belysande exempel — att även filmer, som i själva verket är särskilt lämpliga för barn i åldrarna närmast under 15 år, måste barnförbjudas av hänsyn till de mindre barnen. En isolerad ändring av den gällande åldersgränsen skulle inte innebära en lösning av problemet utan endast en förskjutning av detta. Höjes gränsen, ökar de påtalade svårigheterna och sänkes den, måste detta tydligen gå ut över den vuxna publiken i form av en skärpning av censuren, eftersom hänsyn då måste tagas till de nytilkommande tonåringar som skulle få se all film. Den enda i princip möjliga vägen till den önskade större nyanseringen av de filmer som godkännes för barn torde följaktligen erbjuda sig genom det nu på nytt framförda förslaget om alternativa åldersgränser. Det öppnar en möjlighet för censuren att bereda de mindre barnen ett effektivare skydd mot skrämmande inslag, godkänna ett större antal filmer för de större barnen och ge föräldrarna bättre upplysning om de barntillåtna filmernas lämplighet för olika åldrar. Med dylika konstateranden har flertalet remissinstanser oreserverat tillstyrkt förslaget. Till dem hör skolöverstyrelsen, medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, svenska föreningen för psykisk hälsovård, svenska barnpsykiatriska föreningen och Sveriges filmuthyrareförening. Men även filmbranschens organisationer på biografägarsidan såsom Sveriges biografägareförbund, folketshusföreningarnas riksorganisation och riksföreningen Våra gårdar har erkänt förtjänsterna hos förslaget och i vart fall inte avstyrkt detsamma. Den omständigheten att åldersgrupperingar av biografernas barn- och ungdomspublik tillämpas i många andra länder talar givetvis starkt för att det också i vårt land är möjligt att på denna väg nå en bättre ordning. Särskild vikt fäster jag vid de goda erfarenheter som redovisats från den i Norge år 1955 genomförda åldersgränsreformen.

De omständigheter som jag i det föregående redovisat har övertygat mig om att förslaget om alternativa åldersgränser är förtjänt att genomföras, även om det skulle vara förbundet med vissa praktiska svårigheter eller olägenheter i övrigt. Jag övergår nu till att behandla de olägenheter som kan befaras.

Biografbyrån har i sin framställning ingående bemött de invändningar som framfördes vid frågans riksdagsbehandling år 1954. Byrån förnekar inte

att kontrollbesvärerna, särskilt under en övergångstid, kommer att öka för biograffunktionärerna men menar att man i Sverige liksom i Norge torde få lita på att biografvaktmästarna »efter bästa förstånd och samvete» följer de föreskrifter som får förutsättas meddelade av biografdirektionerna. Om någon barnfilmproduktion kan man, anför byrån, sedan år tillbaka inte tala. Gentemot invändningen att det skulle bli svårare för familjer och syskon att gå på bio gemensamt framhåller byrån att det är av skyddshänsyn som de mindre barnen uteslutes från vissa föreställningar. Tillgången på familjefilmer kommer enligt byrån inte att förändras genom dubbla åldersgränser, eftersom byråns praxis beträffande godkännande av film som barn tillåten redan länge varit restriktiv. Att en åldersgruppering skulle medföra ogynnsamma verkningar för de mindre tätorternas biografier mot säges också enligt vad byrån framhåller av erfarenheterna i Norge, där man räknar med att hälften av all film, som inte blir tillåten för alla, godkännes för de äldre barnen.

Frånsett frågan om kontrollsvårigheterna, till vilken jag återkommer i det följande, har byråns synpunkter i stort sett lämnats utan erinran i remissyttrandena, och för egen del kan jag också i allt väsentligt ansluta mig till vad byrån anfört i dessa delar. När man i ett par yttranden berört verkningarna för landsbygdens del av den föreslagna reformen, har det skett ur den speciella synvinkeln att det i en del mindre orter skulle bli omöjligt att på kommersiell grund anordna särskilda matinéföreställningar för barn. Dessa farhågor bygger tydligen på antagandet att de helt barn tillåtna filmerna framdeles inte skulle locka barn i den äldre åldersgruppen till matinébesök. Något verkligt stöd för ett sådant antagande har jag svårt att finna. Och även om farhågorna i någon mån skulle besannas, skulle det enligt min mening inte kunna leda till några avsevärda olägenheter, vare sig för barnen eller för biografägarna.

Ett större problem är frågan om kontrollsvårigheterna. Någon verkligt effektiv kontroll av de biografbesökande barnens ålder kan självfallet inte åstadkommas utan att någon form av legitimationsplikt införes. En sådan lösning av kontrollfrågan diskuterades år 1954 men förkastades då som alltför omständlig. Enligt min mening bör den inte heller övervägas nu. Förutom att ett sådant system skulle bli tungrott, skulle det vara ägnat att medföra komplikationer i form av t. ex. utlåning och överlåtelser av de identitetshandlingar systemet förutsätter. För att vinna huvudsyftet med flera åldersgränser är det emellertid inte nödvändigt att dessa kommer att helt kunna upprätthållas utan tillräckligt att sådana avvikelser förhindras som — med hänsyn till att klassificeringen av filmerna bygger på dessa åldersgränser — skulle medföra några egentliga skaderisker. Och detta mål bör under alla förhållanden kunna nås även genom en kontroll som bygger på biografpersonalens bedömning av barnens ålder. Frågan om en legitimationsplikt har vid ärendets remissbehandling aktualiserats av svenska mu

sikerförbundet, som menat att biografpersonalen — som bestämmelserna nu är utformade — kan värja sig och biografägaren från påföljder endast genom att kräva att de biografbesökande barnen styrker sin ålder genom identitetskort. Svårigheterna att bedöma åldern på utseendet har påtalats också av de övriga i ärendet hörda filmfackorganisationerna, och några av dem menar dessutom att svårigheterna skulle bli större vid en lägre åldersgräns. I samtliga nu ifrågavarande yttranden har man yrkat, att påföljdsbestämmelserna ändras med hänsyn till de sålunda föreliggande kontrollsvårigheterna. Därvid synes man allmänt ha utgått ifrån att bötesstraff enligt den nuvarande straffbestämmelsen kan följa oavsett om något uppsåt eller ens någon oaktsamhet ligger någon för kontrollen ansvarig till last. Att de subjektiva förutsättningarna för straffbarhet inte anges hör till vanligheten på specialstraffrättens område, och det är uppenbarligen förhastat att — såsom man tycks ha gjort i de nyss åsyftade yttrandena — av bestämmelsens lydelse dra den slutsatsen att bestämmelsen är avsedd att under alla förhållanden mekaniskt tillämpas så snart en minderårig fått tillträde till barnförbjuden film. Något exempel på en sådan tillämpning av bestämmelsen är heller inte känt. Emellertid anser även jag en precisering önskvärd. Det förhållandet att man måste räkna med en viss felmarginal vid kontrollens utövande bör enligt min mening återspeglas i straffbestämmelsen. Med hänsyn härtill torde denna böra ändras så, att den avser — förutom uppsåtliga överträdelser — endast sådana fall av oaktsamhet som ej kan anses ringa. Vad slutligen angår den i vissa yttranden ådagalagda uppfattningen, att en biografägare riskerar indragning av tillstånd att visa film så snart det visar sig att åldersgränskontrollen ej varit effektiv, vill jag — utan att närmare gå in på innebörden av tidigare gällande regler — hänvisa till att allmänna ordningsstadgan ej förutsätter särskilt tillstånd för att anordna biografföreställningar utan endast ålägger anordnaren anmälningsplikt.

Sammanfattningsvis vill jag som min mening uttala att de olägenheter som ett system med alternativa åldersgränser kan tänkas medföra inte är större än att de mer än väl uppväges av systemets obestridliga fördelar. Jag förordar därför att ett sådant system införes. Beträffande frågan hur åldersgränserna skall sättas, vill jag i likhet med biografbyrån ansluta mig till vad min företrädare som departementschef i 1954 års proposition anförde som skäl för att bibehålla 15-årsgränsen som övre åldersgräns samt understryka, att en motsvarande gräns för barns medverkan vid offentliga nöjestillställningar uppställts i 1956 års allmänna ordningsstadga. Inte heller finner jag skäl att frångå förslaget, att den lägre gränsen sättes vid 11 år.

Vad härefter angår frågan om förskolebarnens biobesök har i flera yttranden ådagalagts ett starkt intresse för en bestämmelse av innebörd att barn under sju år endast i sällskap med vuxen person skulle tillåtas besöka biografföreställningar. Från några håll har även ett totalt förbud ifråga-

satts. Vissa skäl kan onekligen anföras för att genom särskilda anordningar söka uppskjuta småbarnens biografbesök. Å andra sidan kan det med fog sägas att detta bör vara en angelägenhet för de enskilda hemmen, att föräldrarna bör ha särskild ansvarskänsla och möjlighet till kontroll i fråga om de minsta barnen samt att erforderlig påverkan i detta hänseende på föräldraopinionen i vart fall bör kunna ske med andra medel än lagstiftningsåtgärder. För egen del anser jag, att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl för en författningsreglering i detta hänseende.

I fråga om visning av film i television har Sveriges radio och biografbyrån överenskommit bland annat, att av byrån barnförbjuden film skall anmälas som »ej lämplig för barn» och att av censuren totalförbjudna filmer ej skall visas. I den mån visning i television i sinom tid sker av filmer, som biografbyrån med tillämpning av de nu förordade bestämmelserna godkänt endast för barn i den äldre åldersgruppen, bör filmernas klassificering självfallet tillkännagivas på motsvarande sätt. Jag vill i detta sammanhang också uttala den uppfattningen, att de restriktioner som samhället uppställer i fråga om barns tillträde till offentliga biografföreställningar bör vara ägnade att leda till ökad insikt om vikten av att följa anvisningarna om olika televisionsprogramms lämplighet för barn i skilda åldrar.»

Departementschefen berör därefter frågan om vissa organisatoriska förändringar av biografbyrån samt fortsätter:

»Förslaget om införande av en ny åldersgräns vid 11 år föranleder ändringar på flera punkter i nu gällande biografförordning. Denna har tidigare varit föremål för åtskilliga ändringar, och fyra paragrafer har helt upphävts. Med hänsyn härtill finner jag det lämpligt, att den ersättes med en helt ny förordning. Inom ecklesiastikdepartementet har därför utarbetats förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående biografföreställningar m. m. Jag övergår nu till att något närmare behandla de särskilda bestämmelserna i detta förslag. Bortsett från bestämmelserna om åldersgräns och straffbestämmelsen överensstämmer förslaget med vissa huvudsakligen redaktionella jämkningar med nu gällande förordning.

1 § motsvarar § 1 i nuvarande förordning.¹ Hänvisningen till vad eljest finnes föreskrivet avser främst förordningen den 3 juni 1932 (nr 179) med vissa bestämmelser angående biografier och filmförevisning, vilken förordning innehåller föreskrifter angående skydd mot eldfara m. m., samt allmänna ordningsstadgan den 14 december 1956 (nr 617). Det kan anmärkas att biografförordningens bestämmelser är tillämpliga även på filmförevisning vid allmän sammankomst, som avses i lagen den 14 december 1956 (nr 618) om allmänna sammankomster.

2 § första stycket ersätter § 4 första stycket och § 5 mom. 1 i den gällande förordningen.² Andra stycket svarar mot 2 mom. i sistnämnda paragraf.

¹ Senaste lydelse av § 1, § 4 andra stycket samt §§ 7 och 8, se SFS 1956: 622.

² Senaste lydelse av § 3, § 4 första stycket samt §§ 5, 6 och 13, se SFS 1954: 512.

3 och 4 §§ motsvarar § 6 respektive § 3 i nuvarande förordning.² 3 § 2 mom. och 4 § har dock jämkats i anledning av förslaget om ny åldersgräns.

5 § svarar mot § 5 mom. 3—4 i nuvarande förordning.² I första stycket andra punkten har enligt förslag av biografbyrån det i § 5 mom. 3 första stycket förekommande ordet »fabrikat» utbytt mot »produktionsfirma».

6 § motsvarar § 7 i den gällande förordningen.¹ Förutom en ändring i 1 mom. under 4) med hänsyn till den nya åldersgränsen har vissa redaktionella jämkningar vidtagits.

7 § ersätter § 12 i gällande förordning.³

Straffbestämmelsen i 8 §, som närmare behandlats i det föregående, har sin motsvarighet i § 8 i nuvarande förordning.¹

9 § första stycket överensstämmer med § 13 i den gällande förordningen.² Andra stycket svarar mot § 4 andra stycket.¹»

Motionerna

I *motionen II: 134* åberopas i huvudsak vad statens biografbyrå anfört i sin framställning i fråga om dubbla åldersgränser. Rörande frågan, var åldersgränserna bör gå, samt beträffande kontrollen över att gränserna upprätthålles anför motionärerna:

Vad beträffar de mycket omdiskuterade åldersgränserna anser vi att det finns många skäl som talar såväl för de högre gränserna 12 och 16 som för de lägre åldrarna 11 och 15. Vi vill förorda de förra bl. a. med hänsyn till samordningen till de övriga nordiska länderna. En fördel med 16-årsgränsen synes oss vara att den sammanfaller med enhetsskolans sista år. Även i många andra sammanhang dras gränsen till den vuxna åldern vid 16 år. 11-åringen torde i allmänhet utan olägenhet kunna räknas till de mindre barnen.

Målsmännens riksförbund har genom remiss yttrat sig om biografbyråns förslag och förordar gränserna 12 och 16 år.

För att det i någon mån skall bli möjligt att för biografägare och vakter uppehålla dessa gränser torde man böra överväga införandet av något slag av legitimationskort eller brickor för skolbarn. Sådana kort användes ju även vid skolresor. De kan ha värde även i andra sammanhang t. ex. vid olycksfall.

I frågan om förskolebarns rätt att besöka biograf föreställning redogör motionärerna för vad som tidigare förekommit i ämnet samt fortsätter:

Vi anser att det vore en avgjord fördel om förskolebarnens biobesök kunde minska väsentligt och föräldrarnas ansvar i stället ökades när det gäller att söka åt barnen en sund fritidssysselsättning. Det kan inte vara rimligt ur hygienisk eller ur mentalhygienisk synpunkt försvarligt att de allra minsta

¹ Senaste lydelse av § 1, § 4 andra stycket samt §§ 7 och 8, se SFS 1956: 622.

² Senaste lydelse av § 3, § 4 första stycket samt §§ 5, 6 och 13, se SFS 1954: 512.

³ Senaste lydelse, se SFS 1929: 305.

barnen, som nu sker i stor utsträckning, skall tillåtas — ofta utan tillsyn — tillbringa de ljusaste timmarna av söndagsdygnet med att stå i kö utanför biografernas matinéföreställningar och sedan sitta inne i mörka biograf-salonger och i bästa fall halvsova men i de flesta fall attackerades av ett ske-ende som skadar och rubbar deras själsliga balans. Vi vill ytterligare understryka hurusom sakkunniga enstämmigt framhåller att barn i förskoleåldern inte följdriktigt uppfattar handlingen på den vita duken utan blir skrämnda av enstaka bilder. Barnpsykologer och andra, som studerat och förstår barn, är ense om att småbarnen bör hållas borta från biograferna. Alla skäl talar för detta.

I *motionen II:579* åberopas i huvudsak de skäl, som anfördes för riksdagens beslut om avslag å den förutnämnda propositionen vid 1954 års riksdag. Motionärerna framhåller vidare bl. a.:

Ecklesiastikministerns förslag synes närmast ha föranletts av en framställning från statens biografbyrå, d. v. s. det organ som sköter filmcensuren och ivrigt förordar införandet av två åldersgränser för barnförbjudna filmer. Som en av motiveringarna härför anför biografbyrån att »den internationella filmproduktionens tendens till hårdare inslag i filmerna gör att ett antal äventyrsfilmer, också sådana som har påtagliga konstnärliga, artistiska eller andra kvaliteter, måste förbehållas den vuxna publiken så länge censurbestämmelserna inte utgår från mer än en enda barngrupp».

Med formuleringen »den internationella filmproduktionens tendens till hårdare inslag i filmerna» kan inte gärna avses annat än den stigande förekomsten av brutala våldsscener, som framför allt karakteriserar amerikansk film. Enligt vår mening saknas anledning att ytterligare utvidga marknaden för sådan film i Sverige genom att även utsätta ungdom i den känsliga åldern mellan 11 och 15 år för dess skadliga inverkan.

Utskottet

Enligt gällande ordning finns dels film, som statens biografbyrå godkänt för visning för alla (barntillåten film), dels film, som byrån godkänt endast för visning för vuxna (barnförbjuden film). Åldersgränsen för tillträde till barnförbjuden film går vid 15 år. I propositionen föreslås införande av ytterligare en åldersgräns, varigenom de barntillåtna filmerna skulle uppdelas i dels helt barntillåtna filmer, dels filmer, tillåtna för — förutom vuxna — endast de äldre barnen.

Det är uppenbart att filmer, som är lämpliga för de äldre barnen, kan vara högst olämpliga för de yngre. Med nuvarande ordning har många sådana filmer av hänsyn till de yngre barnen måst antingen barnförbjudas eller starkt beskäras, innan de kunnat barntillåtas. Dessa olägenheter synes i stor utsträckning kunna undvikas, om förslaget genomföres. Härigenom kommer sålunda ett rikhaltigare och mera nyanserat filmurval att kunna erbjudas de äldre barnen. Samtidigt blir det större möjligheter än nu att

beakta det speciella skydd som hänsynen till de yngre barnens psykiska utveckling kräver. Såsom en ytterligare fördel med den föreslagna ordningen vill utskottet framhålla, att därigenom torde ytterligare klargöras för föräldrarna vikten av att barnen får se endast filmer som passar deras ålder.

Mot förslaget har gjorts gällande, att utbudet av film, som skulle kunna godkännas även för de minsta barnen, alltså helt barntillåten film, skulle minska. Såsom framhållits av biografbyrån, är emellertid byråns praxis i fråga om godkännande av film såsom barntillåten redan nu så restriktiv av hänsyn till de yngre barnen, att man har anledning att räkna med att förslaget icke kommer att medföra någon nämnvärd förändring av utbudet av helt barntillåten film. I den mån biografbyrån efter införandet av ännu en åldersgräns skulle anse det motiverat att i ännu högre grad än nu ta hänsyn till filmernas eventuella skadliga verkningar på de minsta barnens själsliv, synes inte några berättigade invändningar kunna riktas häremot.

Från en del håll har gjorts gällande, att ett system med två åldersgränser skulle avsevärt försvåra biograffunktionärernas kontrolluppgift. Det kan visserligen inte uteslutas, att en del sådana svårigheter kan uppstå. Emellertid bör dessa inte överdrivas. Utskottet vill härvidlag understryka vad biografbyrån framhållit om att det för varje film aldrig blir mer än en åldersgräns att kontrollera.

I motionen II: 134, som väcktes före propositionens avlämnande, har ifrågasatts om man inte för att underlätta kontrollen borde införa något slag av legitimationskort för skolbarn. I likhet med departementschefen vill utskottet inte ansluta sig till en sådan tanke. Syftet med ifrågavarande bestämmelser torde i huvudsak bli tillgodosett, om biograffunktionärerna fullgör kontrollen på grundval av egna iakttagelser. I detta sammanhang vill utskottet uttala sin tillfredsställelse över den precisering ansvarsbestämelsen fått i den föreslagna förordningen. Det bör sålunda inte komma i fråga att straffa en biograffunktionär för att han lämnat tillträde till föreställningen till ett barn, vars yttre knappast givit anledning till antagande att barnet inte uppnått föreskriven ålder.

I motionen II: 579 har anförts, att redan den nu tillämpade åldersgränsen förlorat mycket av sin mening genom televisionens snabba utveckling. Utskottet vill inte förneka, att reglerna om förbud för barn att besöka vissa biografföreställningar i viss mån kan förlora sin verkan genom att samma eller likartade filmer visas i televisionen. Av naturliga skäl kan något förbud för barn att se barnförbjudna filmer i television inte upprätthållas. I enlighet med en överenskommelse mellan biografbyrån och Sveriges radio sker emellertid nu vid visning av barnförbjuden film i television en förhandsanmälan att filmen inte är lämplig för barn. En sådan anmälan torde medföra att ansvarskännande föräldrar inte låter sina barn se filmen. Den

omständigheten att ett förbud med motsvarande syfte upprätthålles i fråga om biograf föreställningar är enligt utskottets mening ägnad att öka föräldrarnas förståelse för betydelsen av att följa dessa rekommendationer i televisionen. Därest ytterligare en åldersgräns införes — något som givetvis kan väntas medföra motsvarande anmälningar i televisionen — torde föräldrarnas insikt om att alla televisionsprogram inte är lämpade för barn resp. mindre barn ytterligare underbyggas.

På grund av vad sålunda anförts biträder utskottet förslaget om två åldersgränser. Utskottet kan följaktligen inte ansluta sig till de i motionen II: 579 framställda yrkandena.

Beträffande frågan om var åldersgränserna skall dragas ställer sig utskottet i viss mån tveksamt. I propositionen föreslås att den nu gällande åldersgränsen vid 15 år bibehålles samt att en ny gräns vid 11 år införes. I motionen II: 134 ifrågasättes en gränsdragning vid 16 respektive 12 år. Utskottet anser för sin del, att övervägande skäl talar för att 15-årsgränsen bibehålles. I så fall synes det utskottet mest lämpligt att den lägre gränsen drages vid 11 år. På grund av vad sålunda anförts och då några större fördelar inte torde kunna påvisas av att åldersgränserna förläggas vid 16 respektive 12 år ansluter sig utskottet till propositionens förslag i förevarande del.

Såväl från biografbyrån som från ett flertal remissinstanser har framhållits att barn under skolåldern av företrädesvis mentalhygiensiska skäl inte borde få besöka filmföreställningar utan sällskap med vuxen. Utskottet vill i princip ansluta sig till denna uppfattning. Det synes dock i någon mån tveksamt, om den lämpligaste vägen härvidlag är att införa förbud genom författningsbestämmelser. Behovet av ett sådant förbud blir också mindre, i det att den nya åldersgränsen säkerligen kommer att minska risken för att de minsta barnen får se olämpliga filmer. Vidare bör det enligt utskottets uppfattning i första hand vara föräldrarnas uppgift att hålla förskolebarnen borta från föreställningar, som kan vara skadliga för dem. Emellertid förefaller det utskottet, av det stora antalet småbarn på biograf föreställningarna att döma, som om föräldrarna i viss utsträckning bortser från de psykiska påfrestningar barnen genom filmerna kan utsättas för. Med hänsyn härtill anser utskottet förevarande fråga förtjänt av fortsatt uppmärksamhet.

I övrigt har vad departementschefen anfört i propositionen icke givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, i anledning av förevarande proposition, nr 135, samt motionen II: 134, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet ovan anfört;

B. att motionen II: 134, i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

C. att motionen II: 579 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 maj 1959

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel E. Svensson, Sunne, fru Carlqvist, herrar Mannerskantz och Edström;

från andra kammaren: herr Jacobsson i Tobo, fröken Wetterström, herr Bengtsson i Varberg, fröken Sandell, fröken Höjer, herrar Johansson i Södertälje, Gustavsson i Alvesta och Svensson i Kungälv.